

Peter Handke
La segona espasa
Una història de maig

Traduït de l'alemany per
Anna Montané Forasté
amb la col·laboració d'Anna Prat
i Ramon Llorens

Alianza editorial

A Robert, i a l'espasa de la poesia
AMF

Títol original: *Das zweite Schwert. Eine Maigeschichte*

Disseny de la col·lecció: Estrada Design
Disseny de la coberta: Manuel Estrada
Fotografia de l'autor: © Donata Wenders, 2012

Reservats tots els drets. El contingut d'aquesta obra està protegit per la llei, que estableix penes de presó i multes, a més de les indemnitzacions corresponents per danys i perjudicis, per a aquells que reproduïxin, plaguin o comuniquin públicament, totalment o parcialment, una obra literària, artística o científica, o la seva transformació, interpretació o execució artística fixada en qualsevol tipus de suport o comunicada per qualsevol mitjà, sense l'autorització preceptiva.

© Suhrkamp Verlag Berlin 2020.

Tots els drets reservats i controlats per Suhrkamp Verlag, Berlín

© de la traducció: Anna Montané Forasté, 2022

© Alianza Editorial, S.A. Madrid, 2022

C/ Juan Ignacio Luca de Tena, 15

28027 Madrid

www.alianzaeditorial.es

ISBN: 978-84-1362-768-7

Dipòsit legal: M. 3.123-2022

Printed in Spain

Per a Raimund Fellingner

Doncs ara, el qui tingui una bossa, que la prengui, i que faci el mateix el qui tingui un sarró. I el qui no tingui espasa, que es vengui el mantell i se'n compri una. [...] Ells digueren: «Senyor, aquí hi ha dues espases.» Ell els respongué: «Ja n'hi ha prou!»

Lluc, 22,36-38

I. Venjança tardana

«Així doncs, aquesta és la cara d'un venjador!», vaig dir-me el matí en qüestió quan, abans de posar-me en camí, em vaig mirar al mirall. Aquella frase va sortir de mi sense el més mínim soroll i, al mateix temps, la vaig articular; mentre la pronunciava en silenci, vaig moure els llavis de manera molt clara, com per llegir-la del meu reflex i aprendre-me-la de memòria, d'una vegada per sempre.

Aquesta mena de conversa amb mi mateix, amb què, d'altra banda, normalment, d'una manera o altra, sovint sol durant dies, em distreia —i no només en els darrers anys—, en aquell moment la vaig experimentar com una cosa única per a mi, i també, més enllà de la meva persona, inaudita, en tots els sentits.

Així parlava i es mostrava un ésser humà que, després de molts anys de dubtar, d'ajornar, de tant en tant també d'oblidar, estava a punt de marxar de casa i executar pel seu propi compte —potser— la venjança pendent des de feia molt de temps; ara bé, més enllà d'això, en interès del món i en nom

d'una llei mundial o, tan sols —per què «tan sols»?—, per tal de sacsejar un públic i, en conseqüència, desvetllar-lo. Quin públic? Aquell del qual parlem.

L'estrany va ser que mentre em contemplava al mirall, a mi, el «venjador», en forma de la calma personificada i de la instància per damunt de totes les altres instàncies, i durant ben bé una hora literalment m'estudiava, en especial el parell d'ulls, que gairebé no van pestanyejar ni una sola vegada, tenia, al mateix temps, el cor cada cop més apesarat i, després, lluny del mirall, lluny de la casa i la porta del jardí, fins i tot em feia mal.

L'habitual conversa amb mi mateix, sempre molt verbosa, era, o bé no només silenciosa, sinó també completament inexpres-siva, i ningú no s'adonava que estava parlant —almenys jo m'ho imaginava així—, o bé, sol a casa i, al mateix temps, més sol que la una —novament en la imaginació—, sortia de mi a crits, en l'alegria, en la còlera, en general sense paraules, mers crits, un cridar sobtat. Però ara, com a venjador, badava la boca, l'arrodonia, feia morros, la tensava, la deformava, l'obria bruscamment, tot restant mut, en un clar ritual que semblava previst, i no precisament per mi personalment, des de temps immemorials, el qual, amb l'estona davant el mirall, havia arribat a ser un veritable ritme. I d'aquest ritme, a l'últim, havien sorgit uns tons. De mi, el venjador, havia sortit un cant, un cant monòton, sense paraules, amenaçador. I aquest havia causat el mal al cor. «Prou de cantar!», vaig cridar al meu reflex en el mirall. I a l'instant havia obeït i interromput el seu cantussol, i així apesarat el meu cor doblement. Perquè ara ja no es podia tirar enrere. «Finalment!» (De nou a crits.)

Au!, a la campanya de venjança, que havia de ser conduïda per mi individualment. Per primer cop des de feia una dècada, jo, que tota l'estona com a molt m'havia dutxat, vaig prendre un bany matinal; després, vaig ficar cames i braços, primer unes, després els altres, de manera ordenada, en el vestit Dior negre grisós, que abans havia estès polidament damunt el llit junt amb la camisa blanca acabada de planxar per mi mateix; la camisa tenia a la banda dreta del maluc una papallona negra brodada amb fil gruixut que vaig treure un dit per sobre del cinturó perquè quedés a la vista. Em vaig penjar la bossa de viatge a l'espatlla —per si sola pesava més que tot el que hi havia dins—, i vaig sortir de casa sense tancar-la, segons el meu costum, inclús en absències llargues.

Amb tot, després de diverses setmanes de vagar pel nord de l'interior del país, feia només tres dies que havia tornat a la meva residència habitual a la perifèria del sud-oest de París. I per primera vegada havia tingut ganes de tornar a casa, jo, que, des del final ben prematur, si no ruptura sobtada, de la infantesa, havia tingut por a tota mena de retorns, per no parlar del retorn al lloc de naixença, sí, que havia sentit basarda per qualsevol tornada a casa —una opressió al cos fins a les terminacions més inferiors i últimes dels budells, especialment allà.

I aquests dos o tres dies posteriors al meu tardà, però, tot i així, per primera vegada a la vida, «feliç» no (allunya't de mi, felicitat!), més aviat harmònic retorn a casa, havien afermat la meva consciència de ser en el lloc adequat, i d'una vegada per sempre. Mai més res no posaria en qüestió que jo residia en aquell lloc ni els meus llaços amb ell. Era una alegria pel

lloc, una constant, i aquesta alegria, al llarg dels dies (i de les nits) encara va augmentar, i ja no es limitava, com en les gairebé tres dècades anteriors, a la casa i el jardí, no depenia de cap de les maneres d'ells, es referia purament i simple al lloc. «Al lloc, en quina mesura? Al lloc en general? Al lloc en especial?» —«Al lloc.»

A la meva insospitada alegria pel lloc, si és que no era, més enllà d'això, fe en el lloc (o si voleu, patriotisme local tardà, com el que, d'altra banda, pot ser propi de certes criatures), també va contribuir-hi el fet que, a la regió, precisament havien declarat unes d'aquelles vacances que amb el pas dels anys havien esdevingut nombroses, no només a França; no eren les llargues, les de l'estiu, sinó les dels volts de Pasqua, que tampoc no eren tan curtes, a més, aquest any en qüestió, el de la meva història de venjança, estaven allargassades pel pont del Primer de maig.

De manera que les absències, d'una i altra mena, procuraven un lloc espaiós i, de dia en dia, cada cop més espaiós, i, en alguns moments, que representaven el dia sencer, fins i tot sense límits. Dies sense els lladrucs sobtats de la parella de gosos rere la bardissa que em desviaven la mà, tant si estava escrivint paraules com números (en un xec, en una declaració de renda), i em feien fer una ratlla, i com n'era, de gruixuda!, que travessava tot el paper, paper de xec o qualsevol altre. Si així i tot encara bordava algun gos, aleshores era a la llunyania, com en els vespres d'abans, al camp, la qual cosa ara també contribuïa a la consciència i al sentiment espacial de retorn a casa, o com a mínim d'un que aviat seria imminent.

Aquells dies hi havia menys gent transitant; molta menys. Succeïa que, als carrers i a la plaça de l'estació, sovint superpoblada, del matí fins al vespre només em creuava amb una o dues persones, i generalment eren desconegudes. Però també aquell o l'altre, que coneixia de vista, caminava, s'estava dret, assegut (sobretot assegut), com si fos un foraster? Com si fos un altre. I tant si eren coneguts com desconeguts: ens saludàvem regularment, i això, per una vegada, era saludar de debò. Sovint també em preguntaven alguna adreça i jo sabia sempre on era què. O gairebé sempre. Però, precisament, que no tingués present algun racó del lloc, era un estímul, per a mi i per a l'altre.

En els tres dies després del meu retorn, ni una sola vegada es va sentir l'espetec dels helicòpters que normalment transportaven les visites d'Estat des de l'aeroport militar de la plana de l'Illa de França fins al Palau de l'Elisi, a la vall del Sena, o a la inversa. Ni una sola vegada el vent de primavera ens va portar des d'aquella pista d'aterratge a «nosaltres», així és com vaig pensar ara involuntàriament en mi i en els meus veïns, els fragments de la música fúnebre, amb la qual, en hora oficial, els fèretres dels soldats que havien perdut la vida a l'Àfrica, l'Afganistan o en algun altre lloc, un cop desembarcats dels avions estatals i col·locats sobre el pòdium d'honor anomenat «tarmac», solien rebre la benvinguda en pàtria francesa. Creuant el cel, només a mitja altura: gairebé tots els ocells possibles traçaven els seus solcs i espirals, voletejaven i lluentejaven (les primeres orenetes) i anaven i venien disparats (un disparar molt diferent i, a part d'això, sense l'annual arribada tardana dels falcons i d'altres aus rapinyaires), i, a més, de nou una absència: cap àliga com la que, de costum,

estiu rere estiu, sola en el cel buit, en el punt més alt, en el zenit, volava en cercles; veient-la, una vegada, un silenciós migdia de ple estiu en què imaginava que jo a baix, sobre el terra, estava igual de sol, més enllà d'aquestes contrades, vaig tenir —tal com ho dic— la visió, més aviat apocalíptica, i d'una manera o altra horrible, que en el punt de mira de l'àliga gegantina jo em trobava en el darrer forat celeste que quedava i era el darrer home aquí, a la Terra.

I..., després d'aquesta contemplació de les esferes, a fi de tenir novament sota els peus els carrers enquitranats i el paviment de pedra d'aquí: en tots els dies, tampoc res de soroll de contenidors d'escombraries a la matinada o res de l'ininterromput estrèpit i terrabastall habitual; si se sentia algun soroll, era esporàdic, ara rere set carrers laterals, ara a tres cops de pedra més enllà de la segona rotonda, i ara, a l'entreson, un o dos somnis després, el contenidor de davant de la porta del veí més proper, aquell que en tota la seva vida adulta, mentrestant considerablement llarga, fins on jo sé, encara no ha anat mai més enllà de la casa i del lloc: tampoc dels contenidors del veí, igual que del parell a la llunyania, no se sentia cap cop ni caiguda; cada vegada que els buidaven, com si a penes hi hagués alguna cosa per buidar, a penes se sentia un mormol breu, sobtat, després un remoreig, gairebé un xerric, que quasi era un truc com secret; a l'últim, un suau tornar-a-col·locar-los-en-el-lloc; probablement també gràcies als especials escombraires locals que, de tant en tant, des del bar de l'estació m'aixequen el got i beuen a la meua salut. I, després, la continuació de les imatges de l'entreson que em preparaven per al dia.

Al llarg de la vida, una i altra vegada m'havia vingut al pensament l'antiga història, més o menys bíblica, d'aquell home que fou enlairat per Déu, o una altra força major, agafant-lo per la cabellera i traslladat del seu lloc d'origen a una altra banda, a un altre país. I pel que fa a mi, al contrari del protagonista de la història, que, em sembla, s'hauria estimat més quedar-se en el seu lloc, ¿hauria desitjat també que se m'enduguessin així, agafat pels cabells del darrere i, gràcies a una autoritat clement, em transportessin pels aires des del meu sojorn a un altre? Tot menys un sojorn! No hi ha res com ser expedit lluny de l'ara i l'aquí!

Durant els tres dies anteriors al meu posar-me-en-camí per a l'operació venjança, gairebé cada hora m'estirava la mota de cabells amb les meves pròpies mans, però no per enlairar-me de terra i endur-me'n fent remolins lluny, rere els horitzons, sinó per ancorar-me o arrelar-me, per tocar de peus a terra on era, ara i aquí, i, oh miracle (o potser no), per una vegada, em sentia a casa. Com m'aferrava als cabells cada matí tan bon punt em llevava, amb la mà esquerra, després amb la dreta, els estirava i sacsejava, fort i més fort, en un acte quasi de violència contra mi mateix —vist des de fora potser jo era un que estava intentant arrencar-se el crani—, i, tot i així, jo ho sentia com un acte benefactor que a poc a poc m'omplia de dalt a baix el cos sencer —i no només el cos— fins a les cuixes, als genolls, fins al dit més petit del peu; li imposava en silenci —un timbaleig apagat— una fixesa en el lloc que, a cada hora que passava, estava més amenaçada.

Amb aquesta raresa —cada tants anys una de diferent, però que, a mi, em feia obrir els ulls— va consonar el fet que, d'un

dia per l'altre, em va semblar que, aquí i allà, hi havia gent en alguna de les cases que durant les dues setmanes de vacances de Setmana Santa solien estar buides. Com si es tractés d'una regla local o, fins i tot, d'una llei de l'indret, després de passar per davant d'una dotzena de persianes abaixades i similars, sempre em trobava davant d'una casa en què com a mínim una de les finestres, si no totes, en especial de la planta baixa, permetien veure l'interior, la sala d'estar i el menjador. A més, amb les cortines descorregudes com intencionadament, tot plegat tenia, també sense taules parades, alguna cosa hospitalària, sí, que convidava: «Entra, si us plau, sigui qui siguis!» Cada vegada, però, els espais es revelaven buits. I precisament aquesta buidor temptava d'apropar-s'hi, i obria la gana, la gana en sentit ampli. Era impensable que en alguna banda de la lluminosa amplària d'una d'aquestes cases, algú, el propietari o la propietària, o la parella sencera, el clan complet, m'estigués espiant en un racó amagat de l'interior, ja fos en viu o des d'una pantalla. És cert que cada vegada sentia que em miraven, però amb mirades d'amabilitat i complaença. Aquestes cases només eren buides en aquest instant; d'un moment a l'altre em donarien la benvinguda des d'un lloc del tot insospitat, potser en francès, alemany o àrab (el que fos, menys un «welcome!»). I, a més, les veus d'infants que vindrien com des de dalt els cimalls dels arbres.

I una vegada, el segon o tercer —i provisionalment últim— matí del meu retorn i tornada a casa, davant d'una d'aquestes cases deshabitades hospitalàries, al jardinet de l'entrada, on l'herba creixia com l'herba, en comptes de representar gespa o qualsevol altra cosa, fumejaven unes graelles de barbacoa com antigoses, que semblaven acabades d'improvisar amb

unes barres de ferro; dues menes de fum pujaven de dos fogars veïns molt propers, de manera que, en un costat, el plomall de fum uniformement clar pujava cap al cel en la clàssica vertical, mentre que, a l'altre costat, igual de clàssic, un fum espès, negre, sutjós, era empès cap al terra, encara que només al començament, en sortir espantat del fogar, ja que, després, també les volutes d'aquest segon fum, fent marrada prop del terra, en contradicció amb l'antediluviana història del fratricidi, trobaven la vertical cap al cel; la fumassa negra que s'enlairava es transformava en uns cirrus petits d'un blanc lluent i es confonia (quasi) amb aquells altres, semitransparents, de la graella bessona; i, encara més sorprenent, una veritable novetat mundial: dalt, totes dues columnes de fum, poc abans que es tornessin totalment transparents i desapareguessin en l'espai aeri, fins i tot coincidien uns moments; s'entrelligaven, s'entrellaçaven, i això sense parar, i sempre de nou, a mesura que de les graelles anaven pujant l'un i l'altre coet de fum.

I ves per on!: qui ara sortia de la casa aparentment buida i em convidava al xeflis que feien al jardí era, com sempre seguida un parell de passes enrere pel seu home, l'antiga cartera, la *factrice*, que feia pocs mesos s'havia (l'havien) jubilat, igual que el seu home, també carter, *facteur*, ell, feia ja anys. Encara guardo la nota en la qual ella, «votre factrice Agnès», que sempre anava en bicicleta, ens comunica a la gent de la regió que «el 10 de juliol de 20.. farà la seva darrera ronda, tournée»; i una vegada que em vaig pensar que havia perdut aquest tros de paper, per a mi, que a la vida he perdut tantes coses sense lamentar-me'n, va ser quasi una dissort; després, un raig d'esperança, trobar sota aquell munt de notes, sense

cercar-la, justament la nota que tinc ara davant meu sobre la taula. Un altre cop vam seure tots tres al jardí fins ben avançada la tarda i els antics carters em van explicar com tots dos —l'home, de les Ardenes, al nord-est francès; la dona, de la part muntanyosa al sud-oest de França— havien estat contractats per l'oficina central de correus de la regió de París i l'Illa de França. Com a gent de pagès no qualificada, però més robusta que la de la metròpoli, fora just l'adequada per al repartiment del correu en bicicleta —aleshores, ja s'entén, encara sense motor—, per als innumbrables pendants de l'extensa perifèria de París; serien els pedalejadors apropiats per als trams específics de la regió de l'Illa de França, que, en el llenguatge dels ciclistes, també en el Tour de France, s'anomenen *faux plats*, «falsos plans», pujades a penes visibles que, en bicicleta, en canvi, es noten molt i no s'acaben mai.

Malgrat que encara faltava temps per a l'estiu, aquell dia i, en general, tots tres dies m'han quedat a la memòria com els més llargs de l'any: com si, cada nit, l'haguessin perllongat enllà de la frontera natural entre el dia i la nit; com si, de fet, el sol no s'hagués post, com «per miracle», en tot cas no fins que jo no era present en el següent episodi local; i encara en un altre, i en un altre. I fins i tot les nits arribaven sense que tingués la sensació que es fes fosc.

Mira de nou!: les persianes de la casa que s'havia fet construir la parella veïna —aviat faria una dècada que tots dos havien mort, molt seguits l'un de l'altre— continuaven, com des d'aleshores, abaixades —el color, bona feina, encara no s'havia despintat enlloc—, però, creuant el jardí desendregat, on aquí i allà, més ufana que abans, floria una rosa, hi ha-

via un fil d'estendre ben tibat atapeït exclusivament de roba més o menys fosca de criatura, «humil», se n'hauria dit abans.

I escolta: el cruixit i el grinyol del frec de les branques al vent a la vora dels camins dels boscos dels turons, com una repetició de les portes dels jardins, de les cases i dels cellers de la contrada, obrint-se hospitalàries (aquell fogar no va ser l'únic).

Vaja!: la clariana on habitualment de lluny ja ressonava el clic dels centenars de boles de petanca, buida, a excepció d'un cotxe al marge; rere el volant, impertorbable, un home amb els ulls oberts, immòbils, sense res a la vista, llevat de la clariana, l'ampla superfície de grava amb les petjades dels equips jugadors, aparcat expressament en aquest lloc per contemplar-la, igual que, segons diuen, fan alguns portuguesos de terra endins, que condueixen fins a la costa sense cap altra intenció que estar-se una estona a plaer, sense baixar del cotxe, davant de l'oceà. Però, aquest home, ¿no és, en efecte, un portuguès, un paleta, que a diferència d'avui sovint porta el cabell empolsimat de ciment, un d'aquells que als vespres tinc a la vora al bar de l'estació?

I escolta ara: la remor al fons, sota el carrer lateral. Això no pot ser el clavegueram! —Però què és? D'on ve? —Ve del rierol o riuet, ara fa més d'un segle desplaçat al subsol, que, en el transcurs de mil·lennis, ha cavat tota la nostra vall alta, si bé molt poc llarga, des d'allà dalt a la font, no gaire lluny de l'actual palau de Versalles, fins a baix, a la seva desembocadura al Sena. —Així remoreja, amagat en les profunditats, el nostre Marivel? —Sí, és ell, aquest és el seu nom, i mira el re-

volt del carrer, com reproduceix exactament el curs i el revolt del Marivel. Quina remor. Així no remoreja cap vàter, la centrifugació de cap rentadora, cap mànega de bomber; així no més remoreja un rierol. I de seguida veuràs la seva aigua, la tindràs davant teu, a la llum del dia, t'hi rentaràs, en beuràs (bé, beure'n, millor que no). —I això? —Mira allí, a l'espessorall del jardí la bomba de ferro colat. Ves-hi i bomba! —Però si la bomba està rovellada. —S'ha de treure el rovell i seguir bombant. —Ara surt alguna cosa, més aviat fang i brutícia, marró caca. —Segueix bombant, petit bombador, segueix bombant. —Sí, mira això!

Amb tot, es percebia que aquells dies de temps lliure tenien un termini, i quan més clarament ho vaig percebre va ser en veure del carrer estant les aules encara buides de l'escola. Ja havien netejat tots els finestrals; fregat i rentat els terres i les taules. Tot i així, aquesta imatge d'un termini, semblantment a totes les altres imatges locals de fronteres en el temps, no infonia cap mena de tristesa. Sobre els ampits de les finestres, i en altres llocs, s'apilaven i amuntegaven els llibres, els atles i la resta de «materials didàctics» no com si els haguessin reordenat expressament, sinó més aviat com si fossin en el seu lloc des de sempre; en un racó rere la pissarra resplendia un globus terraquí, i tot això, juntament amb la netedat dels vidres de les finestres i l'ordre i la pulcritud del lluminós interior de la classe, amb el seu silenci expectant, em va encomanar, a mi, que era fora, com una mena d'alegria per aprendre que res no tenia a veure amb mi personalment o, si de cas, amb el que jo havia estat una vegada —d'això ja feia molt, molt de temps— també a la realitat? —Realitat?

Bell termini, el qual, a la vegada, d'una imatge del lloc a una altra, precisament en la seva buidor o, fins i tot, tancament, despertava la imaginació: aquí i allà, i allà, i allà, aviat es produirà una reobertura, per sort, una d'indefinible, en tot cas, una gràcies a la qual bufaria aire fresc.

Des de temps ara ja immemorials, l'hotel, juntament amb el bar, «des Voyageurs», dels viatgers, gairebé davant de l'estació, ja no eren ni un hotel ni un bar. A la tercera i última planta hi havien fet apartaments d'una sola habitació els residents dels quals es deixaven veure, a tot estirar, com siluetes a la llunyania. En canvi, el parell d'ocupants que quedaven als pisos inferiors eren ben visibles, no eren clients de l'hotel, sinó que al seu dia, allotjats per l'Estat, havien anat a raure a les habitacions del darrere. En el passat, fàcilment havien estat majoria a l'hotel. Però després ja no hi va haver nous ingressos. I dels antics ocupants als quals l'administració va seguir proporcionant allotjament i, addicionalment, més o menys atencions, la majoria van morir les dues dècades posteriors, per regla general en una de les antigues habitacions de l'hotel, rere alguna de les finestres sense vidres, equipades amb tapes de cartró o taulons de fusta, inadvertits per l'entorn —encara no he vist mai ningú traient un taüt (segur que no hauria calgut més d'un portador) per la porta lateral (només al «Voyageurs» encara quedava una porta d'aquestes). I, aleshores, els únics assistents als funeral, si és que n'hi havia, eren els veïns d'habitació i tuguri que havien sobreviscut. Alguna rara vegada passava que el difunt tenia parents, dona, germà, un fill, i se'ls informava. Però sembla que mai no s'havia deixat veure ni un sol familiar al cementiri. Com si fos una cosa habitual en aquests morts, l'antiga muller, el fill,